

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Проект активно співпрацює з журналістами, аналітиками, правозахисними структурами та міжнародними партнерами для формування достовірної інформаційної картини щодо ситуації на фронті та у місцях утримання військовополонених. Його представники неодноразово спростовували неправдиві твердження про нібито «гуманність» російського поводження, доводячи факти катувань і вбивств [4].

Завдяки активній роботі Break The Fake було підвищено рівень інформаційної стійкості українського суспільства, а також міжнародну поінформованість про реальні масштаби порушень. Це сприяє підтримці тиску на агресора через міжнародні судові та дипломатичні механізми, зокрема Міжнародний кримінальний суд і Раду ООН з прав людини [5].

Після повернення з полону військовослужбовці стикаються з низкою проблем — як правових, так і психологічних. Саме тому інформаційні кампанії, що ведуться Break The Fake та спорідненими ініціативами, відіграють роль у реабілітації та суспільній підтримці колишніх військовополонених, запобігаючи стигматизації та поширенню ворожих наративів.

Таким чином, поєднання правозахисної діяльності державних структур із незалежними громадськими ініціативами, такими як «Break The Fake», створює цілісну систему захисту військовополонених — як у правовому, так і в інформаційному вимірі. Це дозволяє ефективніше реалізовувати положення міжнародного гуманітарного права та захищати гідність захисників України навіть у найважчих умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Geneva Convention relative to the Treatment of Prisoners of War (1949). URL: <https://ihl-databases.icrc.org>.
2. Звіт Управління Верховного комісара ООН з прав людини про поводження з військовополоненими в Україні, 2024.
3. Communities Army of Ukraine. Break The Fake Project. URL: <https://breakthefake.com>.
4. Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки України. URL: <https://spravdi.gov.ua>.
5. International Criminal Court. Reports on war crimes in Ukraine, 2023.

Ключові слова: військовополонені, гуманітарне право, дезінформація, Break The Fake, міжнародний захист, права людини, військові злочини, інформаційна безпека, катування.

Key words: prisoners of war, humanitarian law, disinformation, Break The Fake, international protection, human rights, war crimes, information security, torture.

Красногор Олександр Володимирович

кандидат юридичних наук, приватний нотаріус (м. Чернігів)

СПІВВІДНОШЕННЯ ФУНКЦІЙ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВ ЛЮДИНИ

Забезпечення прав і свобод людини є одним із ключових напрямів діяльності держави, визначених Конституцією України. Основний Закон у статті 3 закріплює, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1]. У цьому контексті ключову роль відіграють органи державної влади, наділені відповідними

повноваженнями у сфері прав людини, серед яких особливе місце посідає Міністерство юстиції України.

Міністерство юстиції України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Його головним завданням є формування та реалізація державної правової політики, забезпечення верховенства права, дотримання прав і свобод людини, а також організація правового супроводу діяльності інших державних органів [2].

Разом із тим, охорона прав людини є міжвідомчою сферою, що передбачає взаємодію низки державних органів – Верховної Ради України, Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, судової влади, органів прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, органів місцевого самоврядування тощо. Кожен із них реалізує власні функції у межах конституційних повноважень, що потребує чіткого розмежування компетенцій та ефективної координації.

У фаховій літературі під функціями Міністерства юстиції України розуміють «...основні види його однорідної діяльності, що спрямовуються на вирішення відповідних завдань (цілей) через реалізацію покладених на Міністерство юстиції України повноважень» [3, с. 72]. При цьому функції органів юстиції похідні від завдань і розкривають зміст їхньої діяльності. Залежно від конкретної функції у сфері охорони прав людини, Міністерство юстиції України взаємодіє з такими державними органами та інституціями.

Однією з провідних функцій Міністерства юстиції України у сфері забезпечення прав людини є реалізація політики доступу до правосуддя. З цією метою функціонує система безоплатної правової допомоги, що дає можливість кожному громадянину, незалежно від соціального статусу, отримати кваліфіковану юридичну підтримку. У цьому аспекті Міністерство юстиції України реалізовує взаємодіє з адвокатурою, судами, Національною асоціацією адвокатів України, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями.

Важливим напрямом є виконання рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), що забезпечує реалізацію міжнародних стандартів у національному правопорядку. Міністерство юстиції України, через Урядового уповноваженого у справах ЄСПЛ, координує виконання цих рішень, а також сприяє усуненню системних проблем, виявлених у рішеннях Суду. У цьому процесі Мін'юст активно співпрацює з Верховною Радою України (щодо вдосконалення законодавства), судами (щодо застосування практики ЄСПЛ), Уповноваженим Верховної Ради з прав людини та органами виконавчої влади, діяльність яких стосується дотримання прав людини.

Окремої уваги заслуговує правопросвітницька діяльність Міністерства юстиції України, яка реалізується через програми з підвищення правової культури населення, поширення знань про права людини, правові механізми їх захисту. Так, ініціативи «Я маю право!» сприяє формуванню у громадян свідомого ставлення до власних прав. Цей напрям роботи Мін'юсту є продовженням загальнодержавної політики, яку реалізують Міністерство освіти і науки України, органи місцевого самоврядування та освітні установи. Міністерство юстиції України також виконує контрольні та координаційні функції у сфері виконання покарань. У його структурі діє Державна кримінально-виконавча служба, яка забезпечує дотримання прав осіб, позбавлених волі, у відповідності до міжнародних стандартів. У цьому напрямі Мін'юст співпрацює з прокуратурою, судами, громадськими правозахисними організаціями та міжнародними партнерами, зокрема з Радою Європи.

У межах реєстраційних функцій Міністерство юстиції України гарантує реалізацію права громадян на свободу об'єднання (через державну реєстрацію громадських організацій,

політичних партій, профспілок) та права на особисту ідентичність (через державну реєстрацію актів цивільного стану). Як вказують дослідники, здійсненням Міністерством юстиції України комплексу нормативно-правових, організаційних, методологічних та інформаційних заходів із питань державної реєстрації забезпечує легалізацію й ефективний державний контроль за зміною цивільного стану людини, укладенням правочинів із нерухомим майном, утворенням і функціонуванням юридичних осіб. Усе це має на меті забезпечення не тільки законності та правопорядку в державі, а й дотримання й належну реалізацію особистих, політичних, майнових, інформаційних та інших прав громадян [3, с. 74]. Ця діяльність має безпосередній правозахисний зміст, оскільки пов'язана з реалізацією основоположних прав і свобод громадян.

Особливої актуальності діяльність Міністерства юстиції України набуває в умовах воєнного стану. Орган відіграє значну роль у документуванні воєнних злочинів, захисті прав внутрішньо переміщених осіб, забезпеченні юридичної підтримки військовослужбовців, цивільних осіб, які постраждали від війни. У цьому контексті тісна співпраця здійснюється з Офісом Генерального прокурора, Міністерством оборони України, Міністерством соціальної політики України, Службою безпеки України, Національною поліцією та міжнародними правозахисними структурами.

Таким чином, у системі державних інституцій захисту прав людини Міністерство юстиції України посідає координуюче та інтеграційне місце. Його функції взаємодоповнюють діяльність інших органів влади – законодавчої, виконавчої, судової. Ефективність цієї взаємодії залежить від:

- узгодженості правових механізмів реалізації прав людини;
- налагодження міжвідомчої комунікації;
- чіткого розподілу повноважень між органами влади;
- впровадження інституційних механізмів моніторингу й оцінки ефективності державної політики у сфері прав людини.

В умовах трансформаційних процесів та євроінтеграційного курсу України Міністерство юстиції України стає ключовим елементом у системі державних гарантій прав людини, забезпечуючи взаємозв'язок між національним правовим простором і міжнародними стандартами. Саме узгодженість дій даного міністерства з іншими органами державної влади створює реальні передумови для формування в Україні сучасної правової держави, де права людини не лише проголошуються, а й ефективно реалізуються.

Отже, Міністерство юстиції України посідає центральне місце в системі органів державної влади, яке виступає координатором державної політики у сфері прав людини, правосуддя та правової освіти населення. Функції Міністерства юстиції України перебувають у тісному взаємозв'язку з діяльністю інших органів державної влади, що утворюють єдину систему гарантій прав і свобод людини. Ефективність цієї системи залежить від узгодженості дій між інституціями, чіткого розподілу компетенцій і впровадження механізмів міжвідомчої координації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF>

3. Предместіков О. Завдання Міністерства юстиції України як основа правового статусу й діяльності. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2016. Т. 18, № 2/2. С. 71–75.

Ключові слова: права людини, Міністерство юстиції України, охорона прав людини, функції, органи державної влади, державна політика у сфері прав людини, державні інституції захисту прав людини.

Key words: human rights, Ministry of Justice of Ukraine, protection of human rights, functions, public authorities, state policy in the field of human rights, state institutions for the protection of human rights.

Підгородинська Анастасія Вікторівна

*кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВОЄННИЙ СТАН І ПРАВА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Наявність та дія особливих режимів у державі впливає на функціонування її в цілому, інститутів та інституцій, життя суспільства, а отже, детермінують зміни, як правило, вимушеного характеру. Останнє, в свою чергу, вимагає розробки адаптаційних процедур для того, щоб певні механізми мали відповідну законодавчу базу і забезпечували їх функціонування і виконання покладених функцій навіть під час воєнного стану.

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 Про введення воєнного стану в Україні [1], затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» із 05 години 30 хвилин указанного дня було введено особливий режим в нашій державі, який неодноразово продовжувався і наразі продовжує діяти, у зв'язку з чим передбачалось необхідність запровадження необхідних заходів, а також обмежень певних конституційних прав і свобод людини і громадянина, передбачених ст.ст. 30-34, 38,39,41-44, 53 Конституції України.

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2]. Саме в цьому стані перед Україною постало глобальне завдання – втримати судову систему на належному рівні; забезпечити належне функціонування органів дізнання, досудового слідства, судів, щоб не дивлячись ні на що, завдання кримінального провадження продовжували виконуватись з мінімальними втручаннями в гарантовані права та свободи.

Законодавець досить швидко зреагував на зміну обстановки в державі, забезпечивши кримінальне процесуальне законодавство необхідними нормами, які зробили можливим здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. В науковій літературі, зокрема, йдеться про формування в кримінальному процесуальному законодавстві

ЯРМАКІ В.Х.

Міжнародно-правова відповідальність та захист прав людини у добу новітніх воєнних технологій: виклики та перспективи для України.....44

ГРЕБЕНЮК Д.О.

The development of scientific discourse in the context of the influence of ECHR practice on the phenomenon of extradition.....47

MANUILOVA A.

Völkerrechtliche verpflichtungen und das Estoppel-prinzip: garantien zur wahrung der Menschenrechte in Kriegszeiten.....49

КОЛЕЧКО Д.М.

Проблемні аспекти стягнення аліментів у спрощеному та наказному провадженні.....51

РУГАЛО Б.А.

Принципи прав людини і штучний інтелект.....54

АБЛОВ І.Є.

Підсудність кримінальних проваджень в контексті захисту прав людини.....56

Секція № 2

Захист прав людини в Україні під час воєнного стану

TULIAKOV V.

War without world: the legal challenges of contemporary conflict and human rights.....60

ОБУШЕНКО Н.М.

Зайнятість населення та працевлаштування в Україні: правове регулювання, державна політика та виклики 63воєнного часу.....63

КАРЛІНСЬКА С.І.

Деякі особливості здійснення представництва адвокатом у справах про відшкодування шкоди завданою військовою агресією рф.....66

ГУТНИК В.В.

Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України: очікування, виклики та перспективи.....68

ОКОПНИК О.М., ЛОПУХОВА Я.В.

Проблемні питання захисту прав людини під час воєнного стану.....71

ГРЕБЕНЕНКО І.О., СОКОЛОВА К.М.

Застосування поліцейськими технічних засобів фіксації (відеокамери, боді-камери) у процесі адміністративно-юрисдикційної діяльності в умовах воєнного стану.....73

ЗАДОРІН В.В.

Захист військовополонених в полоні та після.....75

КРАСНОГОР О.В.

Співвідношення функцій Міністерства юстиції України з іншими органами державної влади у сфері охорони прав людини.....76

ПІДГОРОДИНСЬКА А.В.

Воєнний стан і права людини під час кримінального провадження.....79